Жеке,заңды тұлға, халықаралық жеке құқықтың субьктісі ретінде

Тоқтасынова Гүлдана
ТД-343

Жоспар:

- Кіріспе
- Жеке тұлға
- Заңды тұлға
- халықаралық жеке құқықтың субьктісі
- Құқықтық мәртебесі бойынша салыстырмалы құқықтық талдау
- Қорытынды

Кіріспе

Құқықтар мен міндеттердің иесі бола білу, азаматтық айналымда құқықтың дербес субъектісі ретінде қатысу, біз жоғарыда айтқанымыздай, жеке тұлғаға ғана емес, заңды тұлғаларға да тән. Азаматтық кодекстің 33-бабында оған мынадай тұжырым берілген:»Меншік, шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығындағы оқшау мүлкі бар және сол мүлікпен өз міндеттемелері бойынша жауап беретін, өз атынан мүліктік және мүліктік емес жеке құқықтар мен міндеттерге ие болып, оларды жүзеге асыра алатын, сотта талапкер және жауапкер бола алатын ұйым заңды тұлға деп танылады. Заңды тұлғаның дербес балансы немесе сметасы болуға тиіс. Заңды тұлғаның өз атауы жазылған мөрі болады».

Құқықтың субьектісі

Жеке тұлға

Заңды тұлға

1. Жеке тұлға ұғымын қарастырар алдында алғаш рет Рим құқығында пайда болған «тұлға» терминін талдап көрейік. Тұлға деп Рим құқығында жеке адамдар мен топтар, басқаша айтқанда заңды тұлғалар танылды. Жеке тұлға-белгілі бір тәртіппен экономикалықЖеке тұлға ұғымын қарастырар алдында алғаш рет Рим құқығында пайда болған «тұлға» терминін талдап көрейік. Тұлға деп Рим құқығында жеке адамдар мен топтар, басқаша айтқанда заңды тұлғалар танылды. Жеке тұлға-белгілі бір тәртіппен экономикалық қызметке қатысушы және толық құқықты қызмет субъектісі ретінде әрекет етуші адамЖеке тұлға ұғымын қарастырар алдында алғаш рет Рим құқығында пайда болған «тұлға» терминін талдап көрейік. Тұлға деп Рим

2. Заңды тұлға-меншік, шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығындағы оқшау мүлкі бар және сол мүлікпен өз міндеттемелері бойынша жауап беретін, өз атынан мүліктік және мүліктік емес жеке құқықтар мен міндеттерге ие болып, оларды жүзеге асыра алатын, сотта талапкер және жауапкер бола алатын ұйым заңды тұлға деп танылады.

- Заңды тұлғаның дербес балансы немесе сметасы болуға тиіс.
- Заңды тұлғаның өз атауы жазылған мөрі болады.

Заңды тұлғаға қатысты халықаралық жеке құқық теориясында 2 ұғым қолданылады:

- Заңды тұлғаның жеке мәртебесі
- Заңды тұлғаның ұлттылығы.

Заңды тұлғаның ұлттылығы жөнінде халықаралық жеке құқықта 4 доктрина қалыптасқан.

1. Инкорпорация – заңды тұлға қай мемлекетте тіркелсе, онда, сол мемлекеттің заңы қолданылады. Яғни, заңды тұлғаның жеке жерінің заңы қолданылады.

2.Отаршылдық немесе тұрақтылық доктринасы – заңды тұлғаның басты органы қай мемлекетте орналасса, сол мемлекеттің заңы қолданылады. Яғни, оның әкімшілік органы орналасқан жерінің заңы қолданылады

3. Қызмет ету немесе шаруашылық жүргізу доктринасы. Заңды тұлға қай мемлекетте нақты жұмыс істесе, сол мемлекеттің заңы қолданылады.

4. Бақылау доктринасы – бір мемлекетте орналасқан кәсіпорынның құрылтайшысы қай мемлекеттің тұлғасы болса, сол мемлекеттің заңы саналады.

3. Халықаралық құқықтың субъектісі– халықаралық құқықтың нормаларына немесе халықаралық-құқықтық актілердің ұйғарымдарына сәйкес туындайтын халықаралық құқық мен міндетті тасушы. Халықаралық құқықтың субьектісі- субьективті құқық пен міндет берілген халықаралық-құқықтық қатынастардың қатысушылары

Халықаралық құқықтың субьектілерінің ерекше тобы — жеке тұлғалар

Халықаралық құқықтың субьектілері

Алғашқы (егеменді) субъектілер, оларға егемендігі бар мемлекеттер мен өз тәуелсіздігі үшін күресуші халықтар мен ұлттарды жатқызуға болады.

Туынды (егеменді емес) субъектілер халықаралық ұйымдар, мемлекет тәрізді құрылымдар.

Халықаралық құқықтың алғашқы субьектілері (мемлекет, өз тәуелсіздігі үшін күресуші халықтар мен ұлттар) оларға тән мемлекеттік және ұлттық егемендікке-суверенность-ipso facto- байланысты халықаралық-құқықтық құқықтар мен міндеттерді тасушылар болып табылады

Егемендік (мемлекеттік немесе ұлттық) оларды халықаралық құқықтың басқа субьектілерінен тәуелсіз етеді және олардың халықаралық қатынастарға жеке қатысу мүмкіндігін алдын-ала анықтайды. Халықаралық құқықтың алғашқы субьектілерінің құқықсубьектілігін белгілейтін нормалар жоқ, бірақ олардың құрылған сәттен бастап құқықсубьектілігінің болатынын бекітетін нормалар ғана бар.

4.Халықаралық құқықтың субьектілерінің ішкі мемлекеттік құқықтың субьектілерінен ажырататын белгілері болады
1) Халықаралық құқықтық нормалардан туындайтын құқықтар мен міндеттердің болуы
2) Ұжымдық құрылым болып табылады
3) Халықаралық нормаларды әзірлеуде және қабылдауда қатысатын қабілеттілігі бар

4. Мемлекеттік заңды тұлғалардың құқықтық мәртебесі.

- Мемлекеттердің көпшілігі әлемдік нарықта аралас экономика жүйесін қолданады. Әрине, мемлекеттердің жүйесі бірдей болса да, даму деңгейі әр түрлі болады. Ұлттық экономиканы, мемлекеттендіру және шаруашылық қызметте мемлекеттің белсенді түрде қатысуы аралас экономиканың бір белгісі болып табылады. Мемлекеттің басты функциялардың бірі қоғамдық қажеттілікті кең ауқымда қамтамасыз ету болып табылады. Жеке кәсіпкерліктерді мемлекеттендіру қажеттілігін қамтамасыз етуді тиімді және нәтижелі жасауға мүмкіндік береді

- Мемлекеттендіру және мемлекеттік сектор дүниежүзінде әр мемлекетте әртүрлі болып келеді. Мысалы Қытайда ұлттық өнімнің 50 пайызын мемлекеттік кәсіпкерліктер шығарады. Италияда мемлекеттік сектор 39-42 пайызын, ал өнімнің 30 пайызын құрайды. АҚШ ұлттық байлықтың 20 пайызын қоғамдық жеке меншік құрайды. Жапония мемлекетінің негізгі фондтарының 10 пайызын мемлекеттік кәсіпкерліктер құрайды, соның 9 пайызы халықтың шаруашылығына бағытталған.
- Сотта қарастырылған істердің көпшілігі мемлекеттің иммунитеті туралы істер, соның ішінде мемлекеттік заңды тұлғаларының иммунитеттері туралылары. Сол істердің көпшілігінде мемлекеттік болып табылатын заңды тұлғалардың көбісінің иммунитетке ие екені жарияланып, мүліктерінің қолсұқпаушылығы жарияланған

Қорытынды

- **Қорыта айтқанда**

Менің ойымша, тақырып халықаралық жеке құқықтың бақылау жұмысы «Көрсеткіштер. Заңды түрлері халықаралық жеке құқық режимдері «өте маңызды болып табылады. Осындай қасиеттер Қазақ КСР да болды, ортақ халықаралық құқықтық субъектілікте көрінді. Тек 1991 ж. бастап егеменді Қазақстан тікелей құқықтық субъектілікке ие болады

Пайдаланған әдебиеттер:

- Халықаралық жеке құқық- Л.Б. Нысанбекова- Алматы Жеті жарғы 2006
- Халықаралық жеке құқық-Сарсембаев М.А Алматы Данекер,1998
- Халықаралық жеке құқық-Ләззат Нысанбекова

Назар Аударғандарыныізға Рахмет!!!!!!!!